

והביאור:

היו שפים בכסותם ומגהצים אותם - פעולה זו לא היתה הכרחית, שכן גם בלי ענני הכבוד הי' אפשר לעשות אותה בצורה רגילה וטבעית, אלא הדבר הי' בגדר מניעת טרחה (קלה) בלבד, ואם כן אין לך סימן של כבוד גדול מזה, שהרי בכך בא לידי ביטוי עד כמה הקב"ה מייקר ומכבד את ישראל.

הי' גדל לבושן עמהם - אין הפירוש שנס זה נעשה על ידי ענני הכבוד (כי אין שום קשר בין העננים לבין נס זה), אלא הכוונה שלגבי הבגדים הי' נס אחר - שגדלו עמהם, ונס זה קשור עם גופותיהם של ישראל (לא עם העננים), וכפי שמסיים "כלבוש הזה של חומט שגדל עמו".

ורש"י מביא נס זה בהמשך לתחלת פירושו, כי הוקשה לו - בשלמא המבוגרים היו יכולים ללבוש את אותם הבגדים זמן רב, מכיון ש"שמלתך לא בלתה"; אך איך יכלו הקטנים, שהם גדלים תמיד, ללבוש את אותם הבגדים? ועל זה מתרץ ש"הי' גדל לבושן עמהם".

ט, י

ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתבים באצבע אלקים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל
לוחות: לוחת כתיב, ששתיכן שוות.

צריך ביאור:

א. אין דרכו לפרש את החסר ואת המלא שבמקרא.

ב. מדוע לא הקדים את פירושו על מה שנאמר לעיל (ואתחנן ה, ט) "ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי", או על מה שנאמר בפסוק הקודם "בעלותי ההרה לקחת לוחות האבנים".

והביאור:

בפסוק נאמר שהלוחות היו "כתובים באצבע אלקים", היינו שמשוה התכוין להפליא את העלוי הגדול שלהם כדי להוסיף בחומר החטא שגרם לשבירתם - "ואשברם לעיניכם" (פסוק יז). וקשה: אם כן הי' לו לכתוב "לוחות" מלא?

ורש"י מתרץ שהחסר מלמדנו עילוי נוסף בלוחות, "ששתיהן שוות", שזה מדגיש עוד יותר איך שהלוחות היו דבר אלקי:

א. בידי אדם קשה מאד לצמצם ששני דברים יהיו שוים זה לזה בדיוק ממש.

ב. רש"י פירש לעיל (נשא ז, כג) שעל אחד הלוחות היו כתובים חמש הדברות הראשונים, ועל השני - חמש הדברות האחרונות, ואף שבראשונים היו הרבה יותר תיבות ואותיות מאשר באחרונות, היו "שתיהן שוות" - אחד לא הי' גדול מהשני.

(ובפשטות הכתובים היו שני הלוחות דומים זה לזה בגודל האותיות וכן בריוח והפסק בין התיבות והאותיות, לא שבאחד היו אותיות קטנות ובשני - אותיות גדולות יותר).

ואילו בפרשת ואתחנן לא מודגשת מעלתם המיוחדת של הלוחות, ולכן לא פירש שם טעם החסר.

לפי זה מובן גם מדוע אין רש"י מתעכב על מה שנאמר "לוחות" חסר בפסוק הקודם:

בפסוקים י"א מדובר בנתינת הלוחות ("ויתן ה' אלי", "נתן ה' אלי"), ואילו בפסוק הקודם מסופר על עלייתו של משה להר לקבל את הלוחות - היינו כפי שהלוחות היו עדיין אצל הקב"ה. והרי דיוק והדגשת מעלת הלוחות (כדי להדגיש את חומר החטא שגרם לשבירתם) הוא כשבאו לידי משה על מנת ליתנם לישראל, היינו שגם כפי שניתנו מהקב"ה למשה היו ענין נעלה ואלקי ("כתובים באצבע אלקים"), ולא ענין אנושי.

לפי זה מובן גם דיוק לשון רש"י "לחת כתיב", ולא "חסר כתיב", כי אין כאן חסרון בלוחות אלא אדרבה - יתרון ועילוי מיוחד.

וראה בביאור לרש"י בראשית ח, יד. תשא לא, יח. וראה ברשימה שבסוף הספר.

יז

משם נסעו הגדגדה ומן הגדגדה יטבתה ארץ נחלי מים

ומן הגדגדה וגו': וצמוקרה עשיתם אכל כנז על מיתמו של אהרן... ונדמה לכם כאלו מת שם

בכמה דפוסים - מן התיבות "ומן הגדגדה וגו'" הוא ד"ה חדש. ואילו בדפוס שני וברש"י כת"י הוא חלק מד"ה הקודם (ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה). ובפשטות נראה שהוא חלק מד"ה הקודם, שכן אין לומר שרש"י מתרץ בד"ה השני את שאלתו שבד"ה הקודם (לעיל הקשה רש"י "והלא בהר ההר מת", ומתרץ "ונדמה לכם כאילו מת שם"). וראה גם לשון רש"י שברמב"ן.

שם: שהוקשה לו מה שאמרו נחמה ראש (שלח יד, ד) לפרוש ממנו כיום שעשו זו את העגל לכאורה אין להשוות הפרישה ממשה (ככל שהי' הדבר חמור) לעשיית העגל, שהיא חטא עבודה זרה. ויש לומר, ש"נתנה ראש" הוא לשון עבודה זרה (רש"י שלח שם), וכפי שכותב הגו"א.